

Sirküler No: 2007

Sirküler Tarihi: 12.01.2017

KONU: ŞÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR- KARŞILIK AYRILMASI-ŞÜPHELİ ALACAK HALİNİN ORTADAN KALKMASI VE SONUÇLARI

I) ŞÜPHELİ ALACAK KARŞILIĞI AYIRABİLMENİN ŞARTLARI VE KARŞILIK AYRILMASI

---- Şüpheli alacaklarla ilgili düzenleme Vergi Usul Kanununun 323'ncü maddesinde yer almaktadır. Buna göre;

a) Alacağın Şüpheli Hale Gelmesi Şartları:

Bir alacağın şüpheli alacak olarak kabul edilebilmesi için gerekli şartlar aşağıda belirtildiği gibidir.

- Alacağın ticari ve zirai kazancın elde edilmesi ve idame ettirilmesi ile ilgili olması,
- Alacağın dava veya icra safhasında bulunması,
- Yapılan protestoya veya yazıyla bir defadan fazla istenilmesine rağmen borçlu tarafından ödenmemiş bulunan dava ve icra takibine değmeyecek derecede küçük alacaklardan olması,
- Alacağın teminatlı olmaması,
- Bilânço esasında defter tutulması.

Yukarıda yazılı şartları taşıyan alacaklar şüpheli hale gelmiş sayılır.

Ticari ve zirai bir kazancın elde edilmesine ve idame ettirilmesine yönelik olmayan alacaklar, (Örneğin; işletme sahibinin şahsi alacakları) için şüpheli alacak işlemi yapılsa dahi, şüpheli alacak karşılığının ayrılmasına olanak yoktur.

Öte yandan, ileride teslim alınacak bir hizmet için sipariş avansı niteliğindeki ödemelerin ticari faaliyetin devamı için yapılması ve bu tür ödemelerin Kanununun 323 üncü maddesinde belirtilen şartları haiz olması halinde, bu ödemelerin tahsil edilemediği durumlarda karşılık ayrılması mümkün bulunmaktadır.

Maliye Bakanlığı bu kapsamda bir özalgede “ ..yaz sezonunda müşteri göndermek üzere ..oteline yaptığınız avans mahiyetindeki ödemelerin ticari faaliyetinizin devamı için yapıldığı anlaşıldığından, ticari bir alacak niteliği kazanan bu tür ödemeleriniz için Vergi Usul Kanununun 323 üncü maddesinde belirtilen diğer şartlarında sağlanması halinde icra takibine başladığınız yıl karşılık ayırmanız mümkün...”

Bir başka özalgede de “.. hizmet taahhüdü karşılığı olarak navlun avansı ödemesinde bulunduğunuz şirketin, taahhüdünü yerine getirmemesi ve 2011 yılında faaliyeti durdurması nedeniyle tahsil imkânı kalmadığını belirttiğiniz alacağınız için yukarıda açıklaması yapılan madde hükümlerini yerine getirdiğiniz takdirde Vergi Usul Kanununun 322 veya 323 üncü maddelerine göre hareket etmeniz mümkün..”

bulduğuna dair görüş vermiştir.

Bu arada, yine çok sayıda özalgede, yurt dışından olan alacaklar için iş yapılan firmanın mukim olduğu ülkenin mahkemelerinde dava açılması veya ilgili ülkenin icra mevzuatı uyarınca icra takibine başlanması halinde alacağın Vergi Usul Kanununun 323 üncü maddesine göre şüpheli hale geldiğinin kabul edilebileceği ve karşılık ayrılabilirliği belirtilmiştir.

Keza, 334 Sıra numaralı VUK tebliğinde, 323 maddede yazılı şartları taşıyan, ilgili dönem kayıtlarına intikal ettirilmiş ve KDV beyannamelerinde beyan edilmiş tahsili şüpheli katma değer vergisi alacakları için şüpheli ticari alacak karşılığı ayrılabilir.

b) Şüpheli Alacak Karşılığı Ayrılması:

Yukarıda yazılı şartları taşıyan alacaklar için değerlendirme gününün tasarruf değerine göre pasifte karşılık ayrılabilir.

Şüpheli alacak haline gelmiş bir alacak için teminat alınmış ise, şüpheli alacak karşılığı, alınan teminatın şüpheli alacağı aşan kısmı için ayrılabilir. Örneğin; 100.000.- TL bedel karşılığında mal satılan bir işletmeden 20.000.- TL tutarında teminat mektubu alınmış ise, şüpheli alacak karşılığı 80.000.- TL için ayrılacaktır.

Döviz cinsinden olan bir alacağın şüpheli hale gelmesi durumunda, alacağın dönem sonundaki kurdan değerlemesi yapılarak, kur farkı "646/656. Kambiyo Kârları/Zararları Hesabına" alınmalı bundan sonra da şüpheli ticari alacak hesabına aktarma ve karşılık ayrılması işlemi yapılmalıdır. Dövizde dayalı şüpheli alacak ve karşılıkları dönem sonlarında değerlendirilmeli ve oluşan kur farkları 656/654 ve 646/644 hesaplar karşılığı 128 ve 129 hesaplarla ilişkilendirilmelidir.

Karşılığın hangi alacaklara ait olduğu karşılık hesabında gösterilmelidir.

Karşılık, alacağın şüpheli hale geldiği hesap döneminde ayrılır ve bu dönemde zarar yazılır. Şüpheli hale geldiği dönemden sonra karşılık ayrılması yoluyla zarar yazılması mümkün değildir.

Örnek: 100.000.- TL. Ticari alacağın 20.000.- TL'si teminatlı olup, alacağın tahsili için 01.10.2016 tarihinde icra takibine başlanılmıştır.

		01.05.2016		
128 Şüpheli Ticari Alacaklar		80.000.-		
654 Karşılık Giderleri		80.000.-		
	120 Alıcılar		80.000.-	
	129 Şüpheli Ticari Alacaklar Karşılığı		80.000.-	

II) ŞÜPHELİ ALACAK HALİNİN ORTADAN KALKMASI VE SONUÇLARI

Önceki dönemlerde karşılık ayrılan şüpheli ticari alacakların, tahsilat, alacak takibinden vaz geçilmesi ve alacağın değersiz alacak haline gelmesi gibi nedenlerle şüpheli alacak halinin ortadan kalması söz konusu olabilir. Bu halin ortadan kalma sebeplerine göre vergisel sonuçları ve muhasebe kayıtları olacaktır.

a) Şüpheli Alacıklardan Tahsilat Yapılması

Şüpheli alacakların sonradan tahsil edilen miktarları tahsil edildikleri dönemde kâr-zarar hesabına intikal ettirilir.

Örnek: Takip aşamasında söz konusu alacağın 70.000.- TL'si 01.10.2016 tarihinde tahsil edilmiştir.

----- 01.10.2016 -----	
102 Banka	70.000.-
129 Şüpheli Ticari Alacaklar Karşılığı	70.000.-
128 Şüpheli Ticari Alacaklar	70.000.-
644 Konusu Kalmayan Karşılıklar	70.000.-
----- / -----	

b) Alacaklının, karşılık ayrılan alacakla ilgili icra takibi ya da davasından tek taraflı tasarrufu ile vazgeçmesi

Önceki dönemlerde gerekli şartları taşıdığı için karşılık ayrılmış şüpheli ticari alacağın dava ya da icra takibinden sonuç alınamayan hallerde, tahsiline imkân kalmadığı hususu kazai bir hükme veya kanaat verici bir vesikaya da bağlanmadığı için değersiz alacak vasfı da oluşmadığından karşılık ayrılan alacak yıllar boyunca 128 ve 129 hesaplarda fiktif olarak yer almaktadır. Öte yandan, bir süre sonra artık uğraşmak istemediği için alacaklı tek taraflı tasarrufu ile alacak davası ya da icra takibinden vazgeçmek ve alacağı kayıtlardan silmek isteyebilmektedir.

Bu durumda, daha önce ayrılan karşılık kapatılarak gelir, tek taraflı tasarruf ile tahsilinden vazgeçilen alacak kapatılarak gider yazılmalı ve vergi matrahının hesaplanmasında kanunen kabul edilmeyen gider olarak dikkate alınmalıdır.

Örnek: Alacaklı, önceki dönemlerde karşılık ayrılmış takip aşamasındaki 70.000.- TL alacağından, kazai bir hükme veya kanaat verici bir vesikaya dayanmadan tek taraflı tasarruf ile vazgeçmiştir.

----- 01.10.2016 -----	
129 Şüpheli Ticari Alacaklar Karşılığı	70.000.-
689 Diğer Olağan Dışı Gider ve Zarar (KKEG)	70.000.-
644 Konusu Kalmayan Karşılıklar	70.000.-
128 Şüpheli Ticari Alacaklar	70.000.-
----- / -----	

Bu durumda 70.000.- TL, karşılık kapatılarak bir taraftan gelir yazılacak diğer taraftan alacağın silinmesi nedeniyle 689 hesaba yazılan tutar vergi matrahının hesabında ayrıca ilave olarak dikkate alınacaktır.

c) Önceki dönemlerde karşılık ayrılan şüpheli alacağın “ değersiz alacak” olarak değerlendirilmesi

Diğer alacaklarda olduğu gibi şüpheli ticari alacakların da tahsil yeteneğini kaybetmesi sonucunda değersiz alacak haline dönüşmesi söz konusu olabilmektedir. Ancak şüpheli alacak olarak değerlendirilen alacakların değersiz alacak olarak kabul edilerek kurum kayıtlarından silinebilmesi için VUK'nun 322'inci maddesinde sayılan şartları taşıması gerekmektedir.

VUK 322'inci maddeye göre, kazai bir hükme veya kanaat verici bir vesikaya göre tahsiline artık imkân kalmayan alacaklar değersiz alacak vasfını kazanır ve bu mahiyete girdikleri tarihte tasarruf değerlerini kaybederler ve mukayyet kıymetleriyle zarara geçirilerek yok edilirler. Mukayyet değer, bir iktisadi kıymetin muhasebe kayıtlarında gösterilen hesap değeridir.

Maliye Bakanlığı değişik özelgelerde, kazai bir hükme veya kanaat verici bir vesikaya örnekler vermiş ve bu durumlara uymayan biçimde değersiz alacak oluşumundan bahsedilemeyeceği ve gider yazılmasının mümkün olmayacağını belirtmiştir.

Özelgelerde;

Kazai bir hüküm, ..”alacağın tahsili için kanun yollarına başvurulmuş olması, icra takibinin yapılmış bulunması, bu müracaatlar ve takipler sonunda, alacağın ödenmeyeceğine hakim tarafından hükmedilmiş olması”

Kanaat verici vesika, “.. ödemeyi imkansız hale getirmiş hal ve sebepler sonucu ortaya çıkmış belgeler..” olarak belirtilmiş ve örneklendirilmiştir.

Özelgelerde verilen örneklerle birlikte, sınırlayıcı olmamak üzere aşağıda yazılı bazı durumları tespit eden belgeler kanaat getirici vesikalara örnek sayılabilir.

- Borçlunun herhangi bir mal varlığı bırakmadan ölümü veya Medeni Kanunun 31 ve izleyen maddelerine göre mahkemelerce borçlu hakkında verilen gaiplik kararı ve mirasçılardan da mirası reddettiklerine dair sulh hukuk mahkemelerince verilmiş bulunan mirası ret kararı,
- Borçlu aleyhine alacaklı tarafından açılan davayı borçlunun kazandığına dair mahkeme kararı,
- Mahkeme huzurunda alacaktan vazgeçildiğine ilişkin olarak düzenlenmiş belgeler,
- Alacaktan vazgeçildiğine dair konkordato anlaşması,
- Borçlunun dolandırıcılıktan mahkûm olması ve herhangi bir malvarlığı bulunmadığını belgeleyen resmi evrak,
- Borçlunun adresinin saptanamaması nedeniyle icra takibat dosyasının kaldırıldığını ve yasal süresi içerisinde yenileme talebinde de bulunulmadığını gösteren icra memurluğu yazısı,

- Gerek doğuşu gerekse vazgeçilmesi bakımından belli ve inandırıcı sebepleri olmak şartıyla alacaktan vazgeçildiğini gösteren anlaşmalar, **(Alacaklının tek taraflı irade beyanı ile alınmasından vazgeçilen alacakların, değersiz alacak olarak zarar kaydı mümkün değildir.)**

- Ticaret mahkemesince borçlu hakkında verilmiş ve ilgili masa tarafından tasfiyeye tabi tutulmuş bulunan iflas kararına ilişkin belgeler,

- Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu tarafından verilen alacakların tahsiline imkan kalmadığını gösteren belgeler,

- Finansal yeniden yapılandırma çerçeve anlaşmaları nedeniyle tahsilinden vazgeçilen alacaklara ilişkin belgeler,

kanaat verici vesikalardır.

Belirtilen ve benzer biçimlerde kazai bir hüküm veya kanaat verici vesikaya bağlanan alacaklar artık değersiz alacak sayılır ve değersiz alacak vasfını aldığı tarihte gider (zarar) yazılarak kayıtlardan yok edilirler. Bu gider vergi mevzuatının kabul ettiği bir gider/zarar kapsamındadır.

Alacağın tahsil güçlüğüne objektif ve inandırıcı belgelerle ortaya konması değersiz alacak uygulaması bakımından büyük önem taşımaktadır. Aksi takdirde alacakların tahsilinin mümkün olmadığını takdiri mükellefe bırakılmış olur. Böyle bir boşluk bırakmamak amacıyla kanun koyucu değersiz hale geldiği ileri sürülen alacağın ciddi olarak takip edildiğine ilişkin çabaların kazai bir hüküm veya kanaat verici bir vesika ile tevsikini öngörmüştür.

Özelgelerde ayrıca,

-- Mükellef şirket avukatının alacağın takibi için yapılan işlemlerin akamete uğradığı (sonuçsuz kaldığı) yolundaki görüşü ile somut olayda olduğu gibi icra müdürlüğünden alacaklının talebiyle alınan ve o güne dek herhangi bir tahsilat yapılmadığına dair derkenar (yazıyla eklenen ifade), alacağın değersiz hale geldiğinin göstergesi olamayacağı, (Zira, icrai takibat yapılmakla birlikte alacağın haricen tahsili de mümkün bulunduğu)

-- Aciz belgesi İcra İflas Kanununun 68 inci maddesi anlamında borç ikrarını içeren bir belge olduğu ve alacağın değersiz olduğuna ilişkin bir vesika olarak görülemeyeceği

-- Alacağın zamanaşımına uğraması ancak alacaklının borçluyu ısrarla takip etmemesi neticesinde mümkün olabileceğinden ısrarla takip edilmeyen alacakların zamanaşımına uğraması halinde bunların değersiz alacak olarak kaydının mümkün olmadığı

önemle vurgulanmıştır.

Önceki dönemlerde şüpheli hale geldiği için karşılık ayrılmış olan bir alacak için yukarıda açıklanan durumlarda kazai bir hüküm ve kanaat getirici vesika söz konusu olduğunda bu alacak bu durumun kesinleştiği tarihte gider yazılır ve kayıtlardan çıkarılır.

Örnek: Önceki dönemlerde karşılık ayrılmış 70.000.- TL şüpheli alacak için 01.05.2017 tarihinde, kazai bir hükme veya kanaat verici bir vesikaya istinaden değersiz alacak haline gelmiştir.

01.05.2017	
129 Şüpheli Ticari Alacaklar Karşılığı	70.000.-
128 Şüpheli Ticari Alacaklar	70.000.-
/	

Alacak için karşılık ayrıldığı yılda gider yazıldığından 128 ve 129 hesapların karşılıklı kapatılması mümkündür. Veya;

01.05.2017	
120 Alıcılar	70.000.-
129 Şüpheli Ticari Alacaklar Karşılığı	70.000.-
128 Şüpheli Ticari Alacaklar	70.000.-
644 Konusu Kalmayan Karşılıklar	10.000.-
/	

Şüpheli alacak kaydı kapatılır, sonra

01.05.2017	
689 Diğer Olağan Dışı Gider ve Zarar	70.000.-
120 Alıcılar	70.000.-
/	

Şeklinde kanunen kabul edilen gider/zarar yazılır.

III) ÖNEMLİ HATIRLATMA

-- Bir alacak için alacağın şüpheli hale geldiği dönemde karşılık yoluyla gider yazılabilir. Gerekli şartları taşısa bile şüpheli hale geldiği dönemde karşılık ayrılmaması halinde ayrılmayan karşılığın sonraki dönemlerde ayrılması ve kanunen kabul edilen gider olarak değerlendirilmesi vergi idaresince kabul edilmemekte ve cezalı işlem yapılmaktadır.

-- İcra takibine başlandığı için karşılık ayrılan ve bu yolla gider yazılan alacaklarla ilgili icra takip işlem sürecinin ihmal edilmemesi ve avukatlarınızın takip dosyasını güncel ve ciddi olarak takip ederek borçlu ve mal varlığı araştırmalarının en az yılda bir defa yenilenmesinin sağlanmasında fayda olacağını öneririz.

-- Dönem sonlarında, alacaklarınızdan gerekli şartları oluşanlar için o dönemde karşılık ayrılması, şüpheli alacak hali ortadan kalkmış alacaklarınız için ise ortadan kalkma haline göre yukarıda bahsedilen işlemlerin yapılması unutulmamalıdır.

Bilgilerinize sunarız.

Ş.A. Yeminli Mali Müşavirlik A.Ş.